

Utvandrarna samlades vid vägskälet

Åkerby vägskäl i Ljuders socken kallas utvandrarrvägskälet. Där samlades de tidiga emigranterna för att tillsammans resa ner till Karlshamn och därifrån resa vidare med segelfartyg till andra sidan jorden, till det hägrande Amerika. Precis så som det skildras av Vilhelm Moberg i sin nu klassiska roman och i filmen Utvandrarna av Jan Troell. Vägskälet var den första etappen på den långa resan.

Vägskälet ingår i Utvandrarleden, en vandringsled som ställts i ordning i kommunerna Emmaboda, Lessebo och Tingsryd.

Emigrationen tog fart på 1850-talet och mattades av först på 1920-talet. Omkring

en och en halv miljon människor emigrerade under denna tid, ett par hundra tusen av dem återvände, kanske för att de lyckats tjäna ihop de pengar de behövde för att köpa sig en gård hemma i det gamla landet. En hel del åkte till Amerika mer än en gång, andra gav sig av för att förbereda för familjens ankomst men försvann där borta.

Missväxtåren i Sverige 1867–1869 spädde på utvandringen och i 1890 års folkräkning ska det ha funnits omkring 800 000 personer i USA som var födda i Sverige.

Läs mer på sista sidan.

Text och foto: Eva Johansson

DIS-Småland – Regionförening till Föreningen DIS – Föreningen för datorhjälp i släktforskningen.
Verksamhetsområde: Jönköpings (F), Kronobergs (G) och Kalmar (H) län.
Hemsida: www.dis-smaland.se

Styrelse

Eva Gröön	Skälsbäck Norrgården 107	579 94 Fagerhult	070-961 04 00	ordforande@dis-smaland.se	ordförande
Tommy Nilson	Backgatan 5	575 35 Eksjö	070-303 17 32	tommy@betoni.se	ledamot, vice ordf
Börje Jönsson	Klosterstigen 9	575 37 Eksjö	070-863 12 17	borje.jn@gmail.com	ledamot, kassör
Arne Johansson	Södra Storgatan 29 D	598 71 Södra Vi	076-108 00 29	webmaster@dis-smaland.se	ledamot
Christel Mörk	Kalendervägen 11	352 60 Växjö	0708-71 94 23	christel_mork@bredband.net	ledamot
Mats Eriksson	Myrliden 10	565 32 Mullsjö	0734-02 15 75	mats@meron.se	ledamot
Cecilia von Hauswolff	Övertorp 5	594 71 Loftahammar	0709-94 80 94	cecilia.von.hauswolff@gmail.com	ledamot
Rune Elofsson	Norra Storgatan 44 A	575 32 Eksjö	0730-96 25 53	runehalvard444@gmail.com	suppleant, sekreterare
Lena Falk Maxe	Aspelundsvägen 7B	331 94 Värnamo	0702-52 47 65	lenamfalkm@gmail.com	suppleant
Håkan Johansson	Skaraborgsvägen 20	565 31 Mullsjö	0392-100 21	h.o.johansson@gmail.com	suppleant

Funktionärer

Börje Jönsson	Klosterstigen 9	575 37 Eksjö	070-863 12 17	borje.jn@gmail.com	fadder, utbildare
Tommy Nilson	Backgatan 5	575 35 Eksjö	070-303 17 32	tommy@betoni.se	fadder, utbildare
Eva Gröön	Skälsbäck Norrgården 107	579 94 Fagerhult	070-961 04 00	ordforande@dis-smaland.se	utbildare
Rune Elofsson	Norra Storgatan 44 A	575 32 Eksjö	0730-96 25 53	runehalvard444@gmail.com	utbildare
Cecilia von Hauswolff	Övertorp 5	594 71 Loftahammar	0709-94 80 94	cecilia.von.hauswolff@gmail.com	utbildare
Leif Berglund	Örngatan 11	561 33 Huskvarna	036-13 07 97	leifbhva@gmail.com	fadder, utbildare
Donald Freij	Hjälshammar Sjögård	331 44 Värnamo	070-278 08 85	donald@freij.se	disbyttombud, utbildare
Arne Johansson	Södra Storgatan 29 D	598 71 Södra Vi	076-108 00 29	webmaster@dis-smaland.se	fadder, webmaster
Eva Johansson	Knotavägen 2	723 52 Västerås	070-55 35 448	eva@evagun.se	redaktör

SmåDisigt – Medlemsblad för DIS-Småland

Redaktör: Eva Johansson – eva@evagun.se

I redaktionskommittén ingår även:

Viola Ek, Furuby – viola.ek@bredband2.com

Egon Burman, Växjö – egon35@live.se

ISSN 1650-3066 Upplaga 1500 ex – 4 nummer/år.

Tryckeri: Lindströms Tryckeri, Alvesta.

Ansvarig utgivare: Föreningens ordförande.

Manus sänds till redaktören, som förbehåller sig rätten att redigera artiklar som kommer till användning. Författarna får möjlighet att granska sitt redigerade material före tryckning. Citat ur SmåDisigt får göras om källan anges. För återgivning av signerade artiklar samt illustrationer krävs tillstånd av författaren/illustratören/fotografen.

Bidra gärna med material till SmåDisigt samt föreslå frågor att behandla i kommande nummer. Hjälpt också till att värva medlemmar till DIS och DIS-Småland. Vi vill gärna bli ännu fler i vår lokalförening.

Medlemsavgift

DIS 190 SEK + DIS-Småland 90 SEK

Plusgiro 140 33-5 Föreningen DIS

Bankgiro 5791-8690 Föreningen DIS

Organisationsnummer 82 70 01-1029

Adressändringar sänds till

Föreningen DIS

Gamla Linköping, 582 46 LINKÖPING

E-post: dis@dis.se

Innehållsförteckning

- Utvandrarvägskälet i Ljuder - sid 1 och 20
- Styrelse, funktionärer mm – sid 2
- Ordförandens spalter – sid 3
- Cecilia von Hauswolff: Släkten från Värnamo – sid 4
- Eva Johansson: Äldre fastebrev - sid 7
- Våra nya styrelsesuppleanter – sid 8
- Eva Johansson: Provsialläkarnas årsrapporter – sid 10
- Eva Johansson: Lycka väntade i Vetlanda - sid 14
- Släktforskaren Olle Elm prisas – sid 16
- Nyheter - sid 18
- Redaktörens spalter- sid 19

Läs om Kathinka Lindhes nya bok på sidan 14-15.

Ordförandens spalter

Visst är det vackert ute nu! I min trädgård blommar körsbärsträden för fullt och man ser att snart är det äppelträdens tur. Det gäller att njuta för de blommar fort över och täcker gräsmattan med vita blommor så man tror det har blivit vinter igen. Tyvärr är det alldeles tyst i träden så det blir nog inte mycket frukt i år.

Lite, lite ljusning i pandemin kan vi väl också se, ett pyttelitet hål längst bort i tunneln. Nu gäller det att hålla i och hålla ut under sommaren, så vi kan träffas under hösten. Vad roligt det ska bli att kunna ha medlemsmöten och tematräffar igen. Det har fungerat över all förväntan med Zoommöten men det är ju inte samma sak som att träffas fysiskt. Zoom möten är snabba och effektiva och man lär sig massor på kort tid. Styrelsemöten går på halva tiden, för det blir inget extra ”snack”.

Det är inte riktigt samma sak att inför 25 personer berätta om vad man gjorde igår eller vad nära och kära hittade på för tokigheter som det är när man sitter 2–3 personer och småpratar inför att mötet ska öppnas eller med en kopp kaffe i pausen. Oh, vad jag längtar tills vi kan träffas igen.

Nya DISGEN

Vad händer det för spännande inom släktforskningsvärlden? Massor av föredrag och kurser under hela våren tycker jag, men som DIS-medlem så är det ju givetvis att DISGEN 2021 äntligen har kommit. Personligen är jag helt frälst, vilket bra program det är nu, och så flexibelt. Passar alla oavsett om man vill ha ett enkelt grundläggande eller ett mer avancerat program, det är vad man gör det till. Vill du bara registrera dina släktingar, när och var de är födda, levde och dog, så fungerar det utmärkt. Vill du senare när du kommit längre i din släktforskning eller hållit på länge, utöka ditt material så använder du de mer avancerade verktygen som är inbyggda i programmet.

Programmet har utvecklats under 40 år av drivna släktforskare som i sitt släktforskande har sett behov av mer specialiserade funktioner. De har önskat stöd för att kunna kontrollera kvaliteten, så att den är hög på deras data. Att alla personer verkligen har följts från vag-

gan till graven. De har velat hitta de ställen de sluntit på tangentbordet och skrivit in orimliga datum för det blev en 9:a istället för en 8:a. Därför finns det många speciella sökningar och analyser inbyggda.

Vill du ha hjälp med att komma igång med programmet? Gå då gärna en distansutbildning, där får du lära dig grunderna med hjälp av en handledare. Att mata in sitt material ”rätt”, enligt de som utvecklat programmet, underlättar senare om du vill utöka de funktioner du använder. Du arbetar hemma med uppgifterna i kursboken och skickar in materialet till handledaren för hjälp och tips.

Ett annat sätt att få hjälp med programmet är att läsa i den nya handledningen för Disgen 2021 som du hittar på DIS hemsida. Eller ta en titt på Föreningen DIS video på youtube-kanalen där det finns flera bra inspelningar om Disgen 2021 och mycket annat roligt.

Kom ihåg DISBYT

När vi nu är inne på program i DIS så skickar du väl in bidrag till DISBYT. DISBYT är en gemensam databas uppbyggd av DIS-medlemmar, som har skickat in utdrag från sina släktforskarprogram. Det behöver alltså inte vara Disgen, även du som använder ett annat program kan skicka in bidrag så länge du är medlem i DIS. Varje post innehåller uppgift om namn, församling och årtal för händelser som född, vigd och död, eller annan händelse. När du skickar in material till Disbyt får du, beroende på hur stort ditt bidrag är, utökade möjligheter i Disbyt. Ditt material blir också jämfört med den befintliga Disbyt-databasen, vilket resulterar i en lista med släktforskare som forskar på samma personer som du.

Många tänker att ”jag är inte klar ännu med min forskning så jag väntar” men det är helt tvärtom man ska tänka. Genom att skicka in ofta får du ju hjälp av andra som forskar på samma personer, det finns kanske någon annan släktforskare som har hittat den där besvärliga släktingen som bara försvann. Så mitt råd är skicka in ofta, vänta inte. Men tänk på att Disbyt är en andrahandskälla, så kolla uppgifterna.

Till sist vill jag önska er alla en riktigt trevlig sommar, där vi alla kan umgås som vanligt.

Eva Gröön

ordforande@dis-smaland.se

Vikten av att komma från Värnamo

Vad gör släktforskaren som har sina förfäder i en socken där kyrkböckerna brunnit? Många knep att komma vidare finns, men alla är inte fruktbara.

Jag har, återkommande under åren, försökt att hitta min morfars anor lite längre tillbaka i tiden men min släktforskning på denna gren av släkten har avstannat, när jag inte hittat kyrkoböcker från Voxtorp (F) från tiden före 1861. Samtliga min morfars anor kommer från Voxtorp (F) och problemet är att vid en eldsvåda i prästgården i Värnamo 1869, brann prästgården ner och en större del av Voxtorps kyrkoarkiv förstördes.

Det lär ha varit pigan i prästgården som glömde bort spisen där hon stekte fläsk, när hon kallades ut för att hjälpa till med en kalvning. Kvar efter denna ödesdigra händelse finns bara bevarat husförhörslängden för Voxtorp AI:1 (1861–1869), konfirmationsbok från 1861 och övriga kyrkböcker från 1869 och framåt.

Det verkade inte som om jag skulle komma längre än tre generationer tillbaka från min morfar Gustaf Strandh 1884–1971 och det komprimerade släktträdet nedan ser ju väldigt torftigt ut!

Jacob Bengtsson

Tiden har gått sedan mina första försök att lösa problemet och jag har lärt mig mer om hur man kan hitta en person trots avsaknad av kyr-

koböcker och andra problem. Skam den som ger sig!

Jag började med att söka i Sveriges dödbok 1860–2016 på min morfars farfars far torparen Jacob Bengtsson som föddes den 17 januari 1801 i Voxtorp och som avled den 1 oktober 1870 i torpet Österås i Voxtorp. Enligt dödboken så var Jacob född i Tännö och inte Voxtorp som jag hade tolkat födelseorten till i husförhörslängden Voxtorp (F) AI:1 (1861–1869) sidan 160!

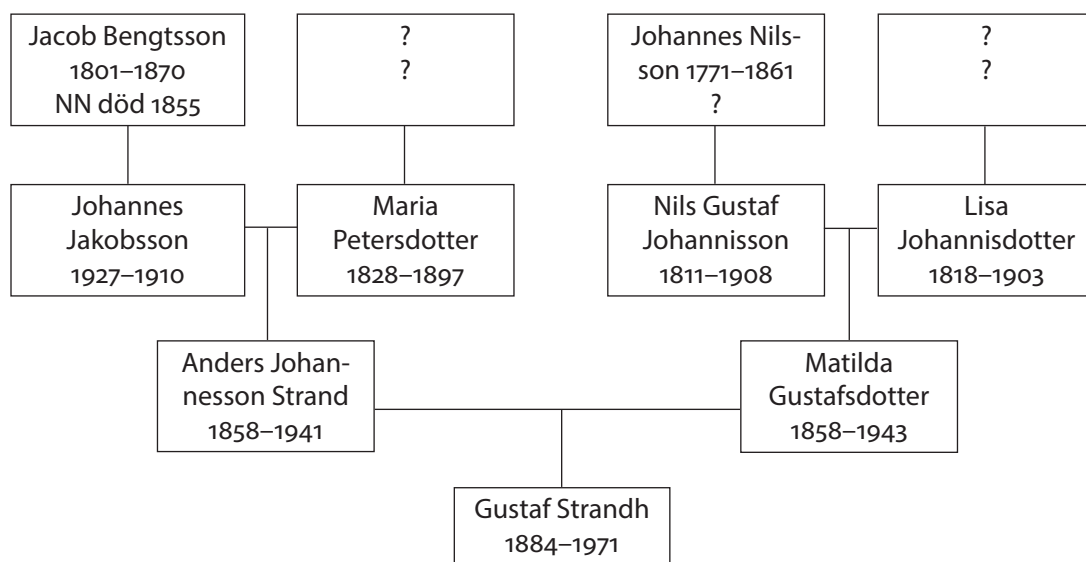
Glad i hågen kastade jag mig över Tännö församling men fann till min besvikelse att även Tännös kyrkoböcker till stor del hade förstörts vid branden i Värnamo prästgård 1869!

Att försöka hitta Jacob Bengtssons far via Riksarkivets mantalslängder för 1642–1820 är tämligen hopplöst då jag inte vet något om hans far bortsett från att han borde heta Bengt i förnamn.

Ingen bouppteckning

Jacob Bengtsson var gift, men det enda jag vet om hustrun är att hon avled 1855 eftersom Jacob står som änkling 1855, enligt husförhörslängden Voxtorp (F) AI:1 (1861–1869) sidan 160.

I ett försök att hitta hustrun går jag in på Riksarkivets sökbara bouppteckningsregister och hoppas hitta en bouppteckning efter henne men jag hittar inget på det årtalet för Voxtorp. Det är möjligt att det finns en

Gustaf Strandh.

bouppteckning efter henne i Östbo häradsrätts bouppteckningar men då det saknas ett register där man kan söka på anhörig eller dödsort, ger jag upp den tanken då jag inte orkar läsa alla bouppteckningar för det året (cirka 500 sidor).

Det kan ju dessutom vara så att hon avled i slutet av 1855 och att en eventuell bouppteckning inte gjordes förrän 1856 med ytterligare cirka 500 sidor att plöja igenom! Det späret får vänta!

Inget napp

Nu är det dags att ta DISBYT till hjälp, men inte heller här finns några ytterligare uppgifter. Det är ingen annan släktforskare som skickat in sin släktforskning till DISBYT och som har hittat ytterligare uppgifter om vare sig Jacob Bengtsson eller hans maka än vad jag har gjort.

Ett sista halmstrå är att googla på Jacob Bengtsson. Inte heller här fick jag något napp. Hittade dock en släktforskare, Lännart Gustavsson, som ställt en fråga i Rötters Anbytar-

forum om ett av Jacobs barnbarn, Inga Stina Johannesdotter, född den 27 september 1866 i Voxtorp. Enligt Lännart var Inga-Stina gift i Nordamerika och hade två barn, Hulda och Edvin.

Nu går jag till My Heritage där jag laddat upp mitt släktträd för att se om jag har några matchningar på Jacob Bengtsson eller någon av de andra Voxtorpsfödda anorna. Ingen napp här heller.

Ingen i hela världen verkar vara intresserade av min släkt på min morfars sida utom jag och möjligen Lännart Gustavsson som år 2006 ställt en fråga om Inga Stina Johannesdotter på Rötters Anbytarforum.

Vigselnotisen

Jag byter spår och tittar i stället på om jag kan hitta några nya uppgifter om morfars mormor Lisa Johannesdotter, född den 18 december 1818. Familjen bodde på torpet Lundsbo i Voxtorp och när jag nu går in på Voxtorp (F) AI:1 (1861-1869) sidan 193, ser jag att förkortningen för födelseförsamlingen skulle kunna betyda att hon är född i Värnamo i stället för Voxtorp!

Det kanske inte hjälper så mycket, då även Värnamos kyrkoböcker förstördes vid branden i Prästgården 1869, men... Försynen har gjort att födelse-, vigsel-, död- och begravningsboken för perioden 1825–1854 faktiskt finns bevarad!

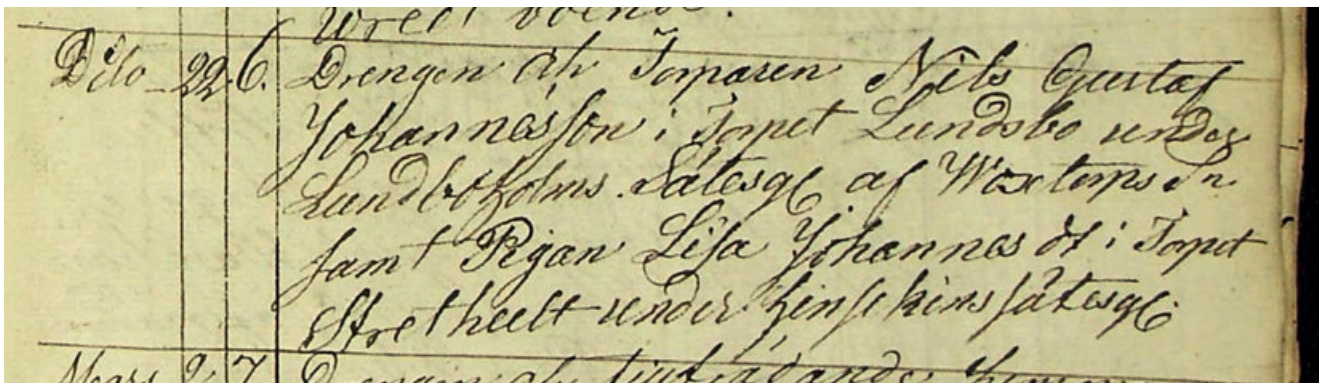
Om jag för en gångs skull skulle ha lite tur så gifte sig morfars mormor och morfar i Värnamo i stället för Voxtorp!

Heureka, efter lite sökande i Värnamo (F) CI:1 (1825–1854) hittar jag dem på sidan 20. De gifte sig den 22 februari 1845 och då var Lisa Johannesdotter redan gravid med äldste sonen Johan som föddes den 23 maj 1845.

Strethult

Lisa Johannesdotter kom enligt vigselboken från torpet Strethult under Hindsekinds sätesgård. Nu finns ju inte heller Värnamo husförhörslängder bevarade förrän från 1861 så jag går in i Värnamo (F) AI:1 (1861-1865) sidan 465 där jag hittar torpet Strethult.

Där bor en torpare, Anders Magnus Johansson född den 24 april 1823, som skulle kunna vara en bror till Lisa. Där finns också en Anna Maria Johannisdotter född 1833 som skulle kunna vara en syster till Lisa och en

Vigselnoteringen i Värnamo CI:1 visar att Nils Gustaf Johannisson i torpet Lundsbo gifte sig 1845 med Lisa Johannisdotter från torpet Stretthult. Bildkälla: Arkiv Digital.

Personernas namn, stånd, embete, yrke och näringsfång, (backstugu-, inhyses- och fattighjon), nationalitet (om främmande), lyten, (svagsinta, blinda, döfstumma).	Födelse-			Äktenskap.		Kopier.	Flyttad		Husförhörslängd- nummets nummer.
	År.	Mån och dag.	Ort, (Söcken i Län, Stad).	Gift. eller Enka.	Enka. eller Gift.		från (Söcken i Län, Stad, eller pagina i Husförhörsboken).	År, månad och dag.	
Lundsköpmans									
1. Nils Gustaf Johannisson									
2. Lisa Johannisdotter	1811	9/8	Wmo						
3. Lena Swensdotter	1818	18/12	Wmo						
4. Lena Swensdotter	1815	23/5	Wmo						
5. Lena Swensdotter	1847	4/4	Wmo						

I Voxtorps äldsta bevarade husförhörlängd AI:1 finns Nils Gustaf Johannisson och Lisa Johannisdotter i torpet Lundsbo 1861–1869. Förkortningen av Lisas födelsesöcken är Wmo, alltså Värnamo. Bildkälla: Arkiv Digital.

änka Lena Swensdotter, född 1792, som eventuellt skulle kunna vara Lisas mor.

Äntligen har jag hittat ett nytt spår att utforska vidare. Det kommer att ta tid men hoppet finns att jag i alla fall kan komma vidare på den släktgrenen.

Lärdomar

Vad kan man nu lära sig av dessa mina ansträngningar?

Lusläs födelsedata och andra uppgifter, gärna i flera löpande husförhörlängder, för det är lätt att tolka luddiga anteckningar och förkortningar fel.

En del framsynta präster tog en kopia på kyrkböckerna och förvarade dem separat så

att alla uppgifter inte försvann om originalen förstördes. Lika framsynt bör du vara och ta regelbundna säkerhetskopior på din släktforskning! Spara på en extern hårddisk eller USB-sticka och inte i datorn!

Skicka in din släktforskning till DISBYT så tar vi hjälp av varandra i detta mödosamma, men förvisso intressanta, arbete!

Cecilia von Hausswolff
cecilia.von.hausswolff@gmail.com

Läs om gårdsköpen i fastebreven

Visste du att gården Torebo i Djursdala socken såldes år 1652? Eller att de nya ägarna till Uggletorps gård i Frödinge socken fick fastebrev 1636 på sin gård?

Har du släkt på gamla gårdar kan du kanske hitta information om köp och försäljningar fram till 1600-talet. Det kan finnas i avskrifter av fastebrev som gjordes i slutet av 1600-talet.

Dessa avskrifter är samlade i en volym som kallas "Övriga handlingar och handskrifter" eller "Rannsakingar rörande skattehemman i Kalmar läns fastlandsdel 1689–1690". Det gäller alltså hela Kalmar län men inte Öland.

Volymbeteckningen är GVIIa:23 och den finns digitaliserad hos Arkiv Digital. För att hitta den går du till arkivbildaren Kalmar läns landskontor.

Här finns alltså avskrifter av så kallade åtkomsthandlingar, det vill säga handlingar som visar hur en gårdsägare har fått åtkomst till sin gård. Det kan ha skett genom köp eller arv eller i enstaka fall som kunglig förläning.

I början av volymen finns ett register ordnat gårdsvis så det är lätt att hitta den gård du söker. Avskrifterna verkar ha gjorts vid varje

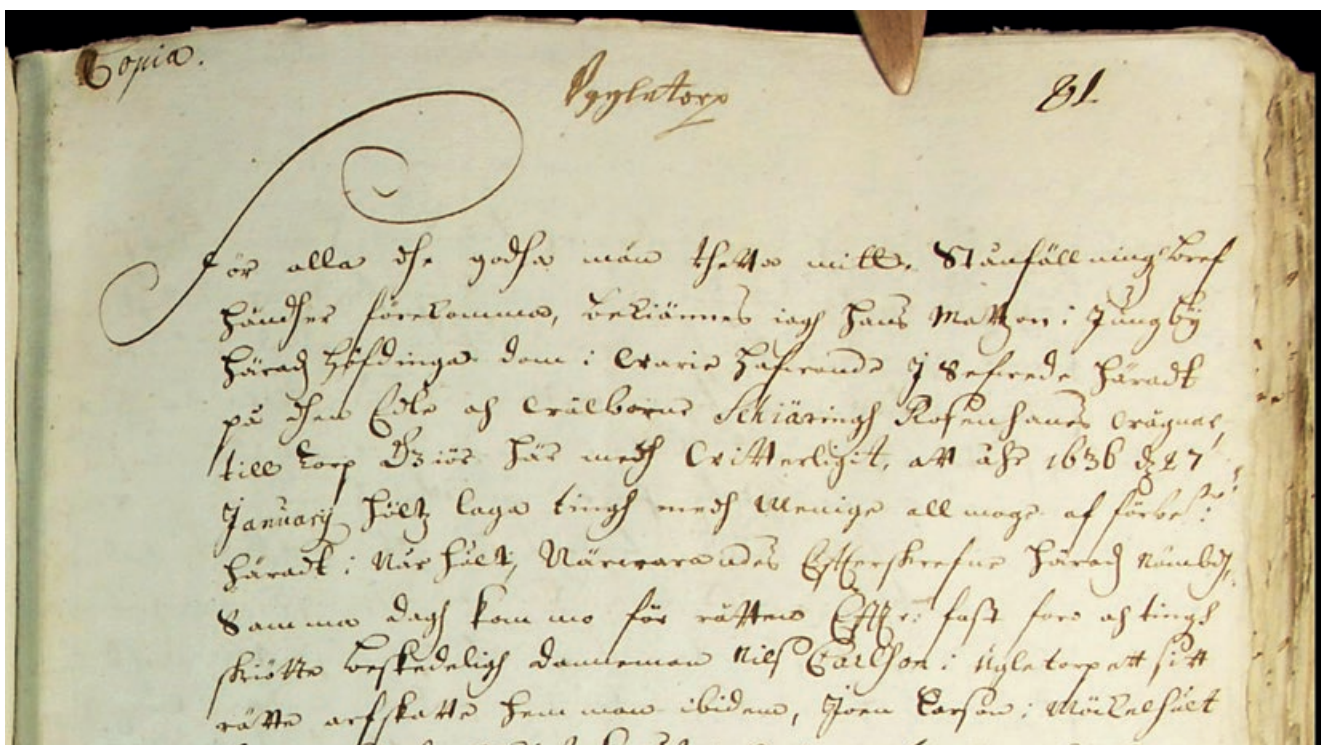
häradsrätt och skickats in till landskontoret. En del skrivares handstilar är ganska lättlästa och andra är mer svårtolkade.

De uppgifter du hittar är datum då köp har skett, vem som sålt och vem som köpt, i många fall även priset. Avskriften börjar med vem som utfärdat fastebrevet. Om alla avskrifter skett just dessa år 1689–1690 framgår inte men kanske har man då gått igenom alla skattegårdsköp.

I flera finns riktigt gamla uppgifter, till exempel i fastebrevet för Kulla i Odensvi socken i Tjust härad. Där nämns ett fastebrev som utgivits år 1444 och som Per Jansson visat upp 1601.

I vissa står det anledningen till försäljningen, till exempel att någon tvingats sälja på grund av fattigdom. Släktskap kan också framgå då till exempel någon köpt jord som säljaren ärvt. I avskriften av fastebrevet för Norrhult i Hjorteds socken står det att Eskil Sigfridsson har löst in gården som sedan gått i arv till hans svärsöner Jöns Nilsson i Norrhult och Jacob Månsson i Lörstad. Tack vare det vet vi att deras hustrur var döttrar till Eskil.

Eva Johansson

Ett exempel på hur en avskrift av äldre fastebrev kan se ut i rannsakingensvolymen. För gården Uggletorp i Frödinge socken utfärdades ett fastebrev den 27 januari 1636. Bildkälla: Arkiv Digital.

Våra nya styrelsesuppleanter

DIS Smålands styrelse fick vid årsmötet i mars två nya suppleanter: Lena Falk Maxe och Håkan Johansson. Här presenteras de och deras släktforskning.

Lena Falk Maxe

För ungefär tio år sedan började Lena Falk Maxe släktforska för att hon blev nyfiken på sin släkt. Sedan dess har hon fortsatt forska i perioder.

– Egentligen skulle jag vilja släktforska mer aktivt, men det är mycket som kommer emellan i livet, säger hon. Nu när jag kommit med som suppleant i DIS Smålands styrelse hoppas jag att jag också ska bli en mer aktiv släktforskare.

Trots att hon är född i Eskilstuna har hon bott större delen av sitt liv i Småland. Nästan 40 år på Visingsö och några år i Värnamo.

– Till Visingsö kom jag när jag fick ett sommarjobb som kusk i slutet av tonåren. Där träffade jag kärleken och blev kvar till 2018, vi bodde ungefär mitt på ön. Nu bor jag i Värnamo där jag arbetar som lokalvårdare.

Två efternamn

Lena föddes 1958, äldsta dotter till Olle och Gunlög Falk. När Lena började släktforska hade båda föräldrarna gått bort.

– Det är lite sent att börja när man inte har någon kvar att fråga, säger Lena idag.

Hon har två efternamn, både Falk och Maxe. Falk är från hennes far Olle.

– Min farfars far Carl Gustaf Pettersson tog namnet Falk omkring 1890, så det är inte så gammalt. I den släkten är det mest torpare. Släkten på min pappas sida kommer från trakten kring Eskilstuna och Torshälla.

Mästersmeden

Maxe är hennes mors flicknamn och det är ett gammalt smednamn.

– Min mamma var enda barnet så det tog slut med henne och därför har jag tagit det som mitt efternamn också. Mamma var född i Eskilstuna men hennes släkt kommer från Värmland. Namnet Maxe går tillbaka till 1650-talet.

Lenas morfar Yngve Maxe föddes i Eskilstuna och arbetade på slakteri där men hans far

Lena Falk Maxe.

Calle Maxe kom från Visnums socken i södra Värmland.

– Släkten Maxe har jag sökt mycket på. Det finns en hel del både i Europa och i USA som har det efternamnet men alla är inte släkt med varandra. De som finns i USA har utvandrat dit från Sverige, de som jag har sett.

– Mest har jag släktforskat om morfars farfar Karl Peter Maxe. Han var i många år på Frövifors bruk där han var mästersmed. Där fick han bland annat en stuga uppkallad efter sig. Jag har besökt Frövi och sett deras liggare från bruket, vad han och många andra tjänade och vad de gjorde under ett arbetsår.

Eva Johansson

Lena Falk Maxes morfars föräldrar Calle och Selma Maxe.

Håkan Johansson

Jag heter Håkan Johansson, är född 1956 och brukar säga att jag är uppvuxen i samhället Kvillsfors, Ökna socken i Njudungs Östra härad. Fast ska man vara noggrann växte jag från tre års ålder upp i Aspelandes härad, i den del av Järeda socken som kallades Nyboholm och som nyåret 1956 överflyttades från Järeda socken till Ökna socken.

Den gamla läns-, härads- och sockengränsen går nu rakt igenom Kvillsfors samhälle, och Nyboholm är nu östligaste delen av Kvillsfors.

Min fru heter Elisabet och vi har tillsammans fyra nu vuxna barn, ett barnbarn och ytterligare ett på väg.

Jag utbildade mig till pastor i Svenska Missionsförbundet, ordinerades 1983, och är nu pastor i Equmeniakyrkan, det samfund som för cirka 10 år sedan bildades av Missionskyrkan, Baptistkyrkan och Metodistkyrkan. Arbetar sedan 15 år i Mullsjö Missionskyrka, men går i pension vid halvårsskiftet som närmar sig.

Farfars berättelser

Mitt intresse för släktforskning föddes nog redan i min barndom. Pappa berättade gärna om gamla händelser, och om människor, som han hört sin far berätta om. En rolighet var att farfars morföräldrar hette Adam och Eva, och deras lilla torp kallades i bygden för Paradiset. Som ung vuxen tänkte jag ofta på att det skulle vara roligt att släktforska.

I början av 90-talet flyttade vi till Östergötland, och i församlingen där fanns en man som släktforskade och han hjälpte mig att komma igång. Efter något år tog jag kontakt med en äldre kusin som jag visste hade forskat. Han använde programmet Disgen och ganska snart gick jag över till det programmet också.

Min släkt finns till tre fjärdedelar i Småland, i huvudsak i Östra härad och i Aspeland, och en fjärdedel finns i Värmland, främst i Väse och Ölme socknar öster om Karlstad.

Jag tillhör också Njudungs släktforskarförening, men har inte haft några uppdrag där.

Ryttaren från Poltava

Ett av de mest spännande livsödena jag stött på är farmors farmors farmors farfar, ryttaren vid

Håkan Johansson

Smålands kavalleri Gustaf Gustafsson.

Han antogs som ryttare för gården Holsby Bergsgård, nr 23 i Vetlanda kompani, år 1704. Vid generalmönstringen 1706 i Sachsen är han välbehållen. Sedan finns inte så mycket uppgifter från det fortsatta krigståget.

Så, 10 oktober 1714, finns en vigsel noterad i Alseda sockens första vigselbok Alseda C:1. En Gustaf Gustafsson gifter sig med Ingrid Nilsson i Lamåsa Gummesgård. Kan det vara den Gustaf som antogs 1704?

I mantalslängden 1717 bekräftas att det är samme Gustaf: *"Förlovade ryttaren Gustav och hust. Flyktat från Ryssen"*. Han nämns också i Östra härads dombok som *"den från Ryssland hemkomne ryttaren Gustav Gustavsson"*.

Han har alltså överlevt och kommit i rysk fångenskap, troligen efter slaget vid Poltava. Han har dessutom lyckats rymma och ta sig hela vägen hem till Alseda socken där han gifter sig 1714. 1715 föds sonen Gustaf som är min ana.

Jag har många gånger tänkt att där hängde mitt liv på en skör tråd, och tänk om man kunde få veta mer om vad han fick utstå under krigsåren och i fångenskapen.

Håkan Johansson
h.o.johansson@gmail.com

Magsjuka, syfilis och nödår

Provinsialläkarnas årsrapporter berättar om sockenbornas liv

Magsjukan drabbade flera sockenbor i några församlingar utanför Kalmar och flera kvinnor fick missfall. I närliggande socknar var invånarna friska.

Så här var det på hösten 1847. Den som låter oss få veta det är Otto Christian Ekman som var provinsialläkare i Kalmar vid den här tiden. I sin årsberättelse till Sundhetscollegium för 1847 berättar han om den gastriska febern som drabbade invånarna i hans distrikt.

Årsberättelserna från provinsialläkarna är i många fall en mycket rik källa till kunskap om livet förr. Vid den här tiden, i mitten av 1800-talet var det ett antal socknar som ingick i varje läkares ansvarsområde. På 1700-talet fanns det betydligt färre läkare och en provinsialläkare kunde ha ansvar för mycket större distrikt.

I årsberättelserna redogjorde provinsialläkarna för vad de sysslat med under året men också yttre omständigheter kring folkets hälsa. En sådan omständighet var vädret, som påverkade skördarna och därmed tillgången på mat.

Några nedslag i årsberättelserna visar att ända fram till 1860-talet består de av berättande text, sedan kompletterad med statistiska uppgifter. Alla läkare skrev inte lika mycket, en del broderar ut texten och är mycket detaljerade, andra ger mer knapphändig information.

Den gastriska febern

Doktor Ekman är ett exempel på en läkare som berättade mycket och hade egna åsikter. Han var provinsialläkare i Kalmar mellan 1827 och 1853 och skrev varje år sin årsberättelse till Sundhetscollegium. Till Kalmar kom han från Växjö 1828. Han levde till 1866, då han dog strax innan han skulle fylla 75 år.

I sin rapport för 1847 berättar han månad för månad om året som gått. I augusti,

när vädret blev kallare, drabbades många av en *”remittent gastrisk feber”* (magsjuka som kom och gick). I september förvärrades den och blev mycket allmän i Ljungby, Hossmo, Dörby, Kläckeberga, Förlösa, Ryssby, Ålem och i synnerhet Åby socknar, mer allmän ju närmare kusten gårdar och byar var belägna.

Febern angrep ofta hela hushåll och övergick i frossa men var hos de flesta ganska långsam, och dödligheten var ringa, utom i Åby där flera dog. Denna sjukdom bidrog till att en skrädaregesäll gick omkring och öppnade åder på de sjuka och av dessa dog flera. *”Då jag fick kännedom om skrädarens tilltag lät jag genom kronobetjäningen varna honom att därmed genast upphöra”*. Febersjukdomen ledde till att *”många fruntimmer aborterade och i Åby socken dogo 3nne hustrur efter missfall under febern.”*

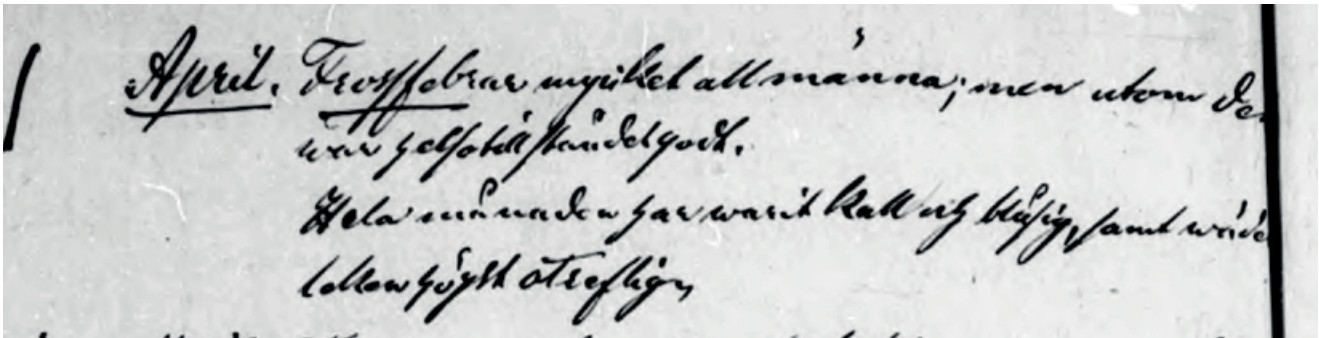
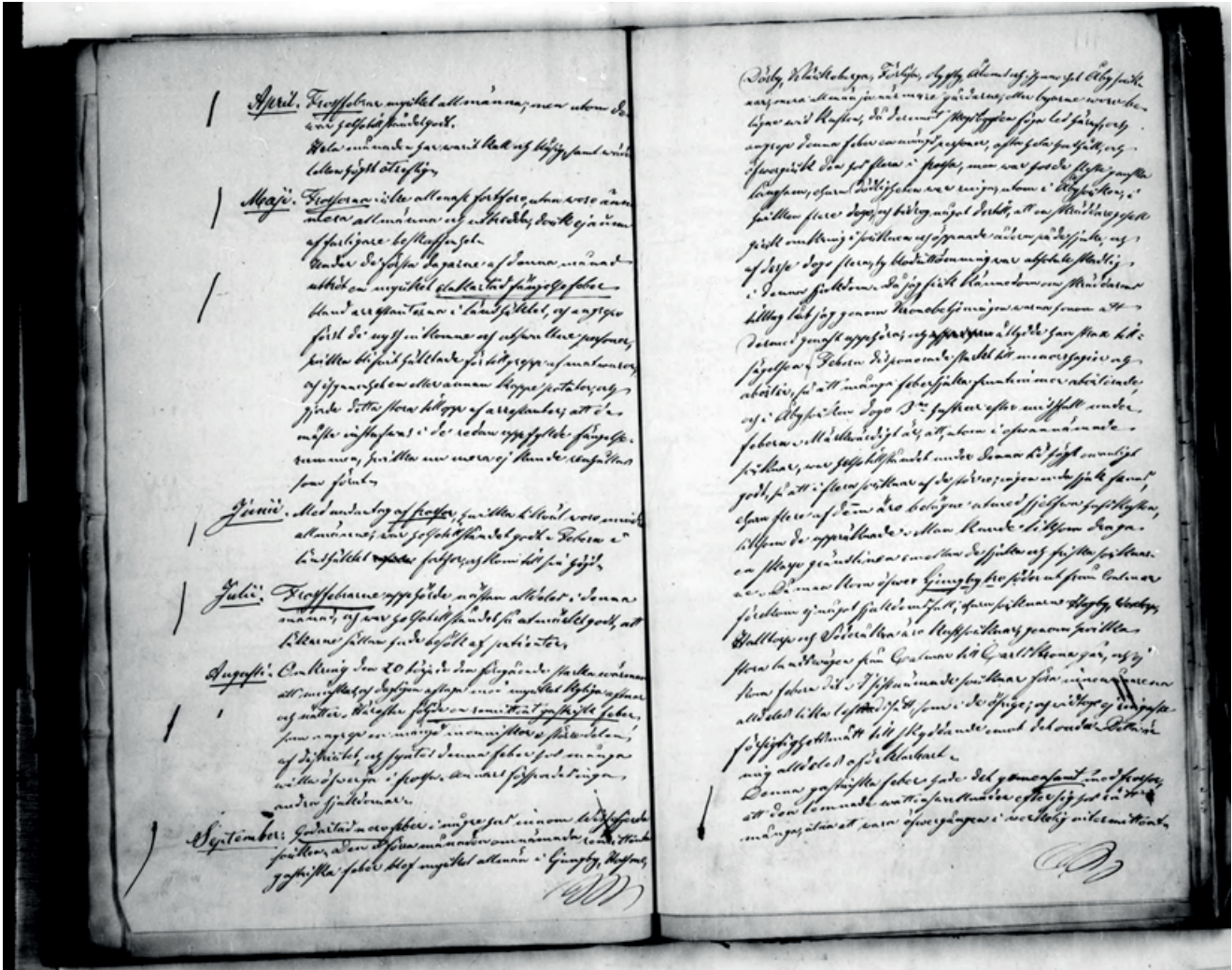
Utöver febern var hälsotillståndet ovanligt gott. Man kunde dra en skarp gränslinje mellan de sjuka och de friska, då man kommit över Ljungby bro söderut från Kalmar förekom inga sjukdomsfall.

Fattigdomen

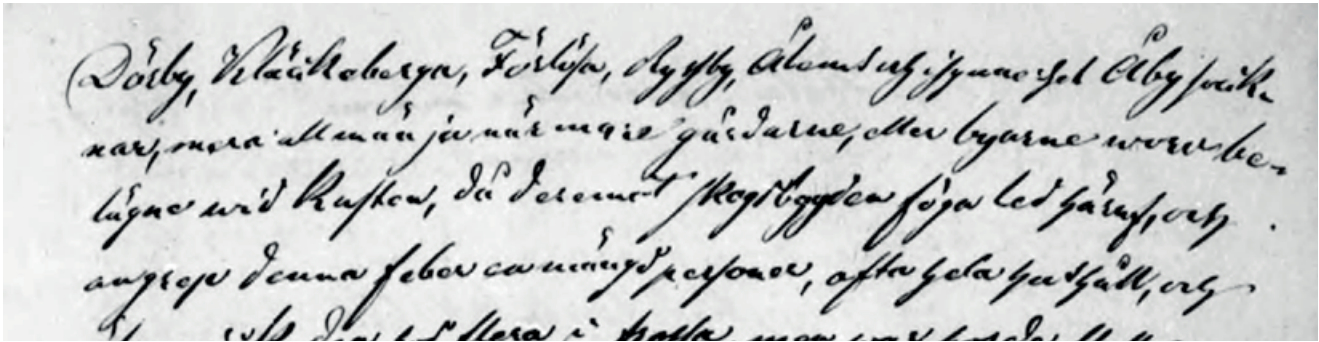
Uppenbarligen hade Otto Christian Ekman ett socialt samhällsengagemang, kanske färgat av att han också var fängelseläkare i Kalmar. Han skrev att *”1847 var nöden bland folket i mitt distrikt ganska stor, så att onaturliga medel måste tillgripas af de fattigare på landet för att uppehålla deras usla lif. Denna nöd gjorde, att stölderna, i synnerhet af matvaror, betydligt ökade och länshäktet öfverfylldes med menniskor, af hwilka många stulit högst obetydligt, men flere af dem blefvo kanske derigenom räddade från hungersnöden, ty genom den långsamma rättegångsordningen i vårt land fingo de wara i häkte, till skörden började, och jag hörde sägas att en och annan beswärade sig i Kongl Hofrät-*

Otto Christian Ekman. Bildkälla: www.runeberg.org.

Överst: Ett uppslag från Otto Christian Ekmans årsberättelse för 1847.
 I mitten: April månad 1847 beskrev han som kall och blåsig och med otrevligt väder.
 Nederst: I sin rapport för 1847 nämnde han hur den gastriska febern spridit sig i flera av socknarna utanför Kalmar men inte till skogsbygden.
 Bildkälla: Riksarkivet.

ten öfver HäradsRättens utslag, endast för att få qwarstanna till skörden började, då arbetsförtjänst kunde följa”.

Utöver detta och mycket annat får vi veta att han under året rest 32,9 mil på sina förrättningar, då han bland annat gjort 41 liköppningar (av vilka nio var personer som bragt sig själva om livet), 12 besiktningar av misshandlade personer och en undersökning av sjukdom hos husdjur.

Vädret, skörden och de sjuka

Provinsialläkarnas rapporter inleds som regel med iakttagelser om vädret och dess påverkan. Därefter följer en redogörelse för allmänt förekommande sjukdomar, uppdelade på endemiska (lokala), epidemiska och sporadiska.

Läkarna hade att följa ett formulär med vissa rubriker. De skulle redogöra för förekomsten av syfilis, saltfluss, elfantiasis och kroniska hudsjukdomar. Sinnessjukdom hade en egen rubrik.

I årsberättelserna ingår också uppgifter om lokala förhållanden som berör sockenborna. Vi får veta om det fanns sundhetspolis, hur fattigvården och den eventuella fångvården var organiserad, liksom skolorna i distriktet. Andra rubriker är vaccinationer och apotek.

Provinsialläkarna sysslade ju inte bara med sjukvård utan övervakade också hälsan och hur människor levde. Maten kunde vara både orsak till sjukdomar och bekymmer på annat sätt, liksom superiet. Nödår med missväxt och svält kommenterades av läkarna, inte minst de svåra åren under 1860-talet.

I en lista lämnades uppgifter om inom distriktet bosatta olika kategorier av läkare,

badmästare, djurläkare, apotekare, barnmorskor, vaccinatörer och kvacksalvare. I många fall är också namnen på dessa inskrivna. Dessutom kunde läkarna lämna uppgifter om vetenskapliga iakttagelser.

Något som provinsialläkarrapporterna ger en ganska tydlig bild av är att syfilis var ganska allmänt förekommande. I många av rapporterna nämns fall av syfilis och även hur smittan spridits. Som botemedel användes bland annat svältkur, kvicksilver och kinarot.

Även i senare tidars rapporter var förekomsten av veneriska sjukdomar ganska allmänt förekommande.

Lättillgängliga rapporter

Har du en provinsialläkare i ditt släkträd kan du få veta mycket om vad din släkting sysslade med under sitt arbetsliv, men i en del fall även vad han tänkte och vilka åsikter han hade. Vissa skrev summariska redogörelser varje år, andra är desto mer ordrika och reflekterande.

Läkarnas rapporter är i regel förvånansvärt lättlästa. Inte alla, men många, och även de äldsta rapporterna från senare halvan av 1700-talet. De var naturligtvis vana att skriva men det verkar nästan som om en del av dem tänkt på att de skulle skriva för andra läsare, tjänstemännen på ämbetsverket i Stockholm, och inte bara för kollegor.

Detta är fascinerande samtidsdokument. Inte minst att läsa om väderlek och skördeutfall, som var förutsättningarna för matförsörjningen. Rapporterna kan ibland ha uppgifter månad för månad.

Eva Johansson
eva@evagun.se

Årsberättelserna är digitaliserade

Provinsialläkarnas årsberättelser har digitaliserats av Riksarkivet och finns i den digitala forskarsalen. Dessutom finns de tillgängliga via en databas på Linköpings universitets hemsida.

Hos Riksarkivet hittar du dem lättast genom att i digitala forskarsalen välja **Ämnesområde** och sedan **Allmänt och blandat**. Där finns länk till Provinsialläkarrapporterna, både äldre från 1769-1814 och yngre från perioden 1815-1869.

Databasen på Linköpings universitets hemsida hittar du på adressen:

<http://www.ep.liu.se/databases/medhist/>

Det är en sökbar databas. Sök på årtal och valfritt sökord. Här är innehållet transskriberat, du ser inte några avfotograferade arkivhandlingar.

Databasen innehåller handlingar ända fram till år 1900.

Provinsiälläkarna var statligt anställda

En hälsoförordning från 1688 är upprinnelsen till att tjänster som provinsiälläkare inrättades. Dessa skulle både arbeta för en förbättrad folkhälsa och ge sjukvård, och de var statligt anställda. Så småningom fick de också till uppgift att sprida information om hygien som en hälso-befrämjande faktor. De skulle också övervaka vaccineringen mot smittkoppor och barnmorskornas arbete.

Provinsiälläkare kunde även kallas stadsläkare eller distriktsläkare beroende på placeringen.

En hälsovårdsmyndighet bildades 1663 och kallades Collegium Medicum men bytte namn till Sundhetskollegiet 1814 och 1878 till Kungliga Medicinalstyrelsen. 1968 slogs myndigheten ihop med Socialstyrelsen. Det var genom denna myndighet som provinsiälläkarna var anställda.

Redan på 1600-talet anställdes de första och 1773 fanns det 32 provinsiälläkare i Sverige. 1915 hade antalet ökat till 317. En förste provinsiälläkare i varje län hade det övergripande ansvaret.

För att få anställning som provinsiälläkare krävdes medicinsk och kirurgisk utbildning. Det var alltså tjänster som till skillnad från många andra inte kunde ärvas eller fås som belöning utan krävde kompetens. Tidigare var det fältskärer som stått för kirurgin.

Att staten intresserade sig för folks hälsa hade inte bara humanitära orsaker utan att man menade att statens välfärd gynnades av ett folk med god hälsa, med friska och starka soldater och arbetare. Det var provinsiälläkarens uppgift att uppmärksamma hälsorisker, till exempel hur vatten och avlopp var ordnat i en stad.

Konstnären Karl Aspelin's målning "Läkarbesöket" visar hur det kunde gå till kring förra sekelskiftet när doktorn kom på sjukbesök. Karl Aspelin var född 1852 i Dädesjö i Småland och hans far John Gustaf Aspelin var provinsiälläkare men verksam på Österlen i Skåne under Karls uppväxt. Kanske är det en minnesbild från hans egen uppväxt som han här återger, om han fick följa med sin far. Målningens läkare har en viss likhet med hans far. Bildkälla: Nationamuseum.

Lycka väntade i Vetlanda

På Uplanda utanför Vetlanda väntade Luitgard och barnen hemma hos hennes föräldrar. Hon väntade på att maken Sixten skulle höra av sig. Men han befann sig långt bort, på väg till Danmark med sin älskarinna.

Det var i mitten av juli 1889 och inom några dagar skulle deras historia bli känd av alla. Så känd att det fortfarande är allmänt bekant vad som hände. Att löjtnanten Sixten Sparre mördade älskarinnan, cirkusprinsessan Elvira Madigan, på en ö i Danmark.

Hemma i Sverige, i Vetlanda, hade Sixten Sparre hustru och två barn. Hans hustru hette Luitgard Adlercreutz och kallades Lycka. Sixten skulle komma hem till familjen och svärföräldrarna till midsommar men han varken kom eller hörde av sig. Lycka skrev brev till sin bror och uttryckte sin oro och att makens frånvaro skulle bero på hans dåliga affärer och hot om konkurs.

Stannade i Vetlanda

Lycka och de två barnen Erik och Märta hade vistats i Vetlanda sedan ett halvår men familjen hade sitt hem i Kristianstad. Efter mordet blev hon kvar i Vetlanda livet ut.

På Uplanda hade hon sin far greven Carlos Adlercreutz, född i Sydamerika, och sin styvmor Sofia Hasselström. De hade flyttat från Ottarp i Skåne till Vetlanda 1869.

Sixten Sparres skulder ledde till konkurs, en stor skam för familjen. I hemmet talade man inte om honom, det var tabu. Lycka var bara 30 år när hon blev änka men levde tillbaka draget med barnen och gifte aldrig om sig. Tillsammans med sin frånskilda syster Eleonora hyrde hon en lägenhet i kvarteret Trafiken i Vetlanda. Där dog Lycka 1912 och hennes grav finns kvar i Vetlanda.

Släkthistorien

Luitgard Adlercreutz är farmors mor till släktforskaren Kathinka Lindhe. Sixten Sparre är-

Luitgard Adlercreutz, som kallades Lycka.

Sixten Sparre.

Hedvig Jensen, alias Elvira Madigan. Redan ett par veckor efter mordet skrevs visan som levtt kvar in i våra dagar och bidragit till att göra historien känd.

hennes farmors far. Kathinka Lindhe har nyligen skrivit sin andra bok om sin dramatiska släkthistoria, med titeln *”Vacker var han, utav börd: Sixten Sparre – mannen som mördade Elvira Madigan”*. I den första, som gavs ut 2014, berättar hon Lyckas historia. Nu handlar det om Sixten Sparre och Elvira Madigan.

Vi får en god inblick i släkthistorien ett par generationer före Sixten och Lycka. Vi får också veta en hel del om Elvira Madigans rötter. Hon hette egentligen Hedvig Jensen. Elvira var hennes artistnamn och Madigan var hennes styvfars namn. Hon var född i Tyskland i en dansk cirkusfamilj.

Mordet

Mördare brukar inte få ett särskilt gott eftermäle, tvärtom. Men mördaren Sixten Sparre har ett romantiskt skimmer omkring sig, trots att han dödade den unga kvinnan vid sin sida med en välriktad kula.

Historien om Sixten Sparre och Elvira Madigan är så välkänd och den knappast behöver förklaras. Mordet skedde i juli 1889 och ändå kan vi fortfarande nynna på det gamla skillingtrycket. Eller ser vi kanske framför oss paret, som spelades av Pia Degermark och Tommy Berggren på film 1967, i en förföriskt vacker sommarskog.

Även i samtida tidningar framställs mordet som ett passionsdrama, i paritet med Mayerlingdramat.

Likväl, en mördare var han. Deras död tol-

kades länge som ett gemensamt självmord men ingen vet hur delaktig Elvira Madigan var i detta. Sixten Sparre sköt först henne och sedan sig själv.

Ett nytt perspektiv

Kathinka Lindes möda som släktforskare lyser igenom. Hon har en gedigen forskningsinsats bakom sig, inte bara i den egna släkthistorien utan också i samtidshistorien och de villkor som präglade både Sixten Sparres och Elvira Madigans liv.

Här får vi ta del av privata brev och andra handlingar som sprider ljus över den redan så kända berättelsen. Och så romantisk som den har tett sig i det allmänna medvetandet i över 130 år, det var den knappast.

Det är välskrivet och fångslande, personligt berättat och genomarbetat. Engagerande och spännande, trots att vi allihop vet hur det här ska sluta. Författaren ser ett nytt perspektiv på sin så välkända släkthistoria och tar oss bakom myten och den gängse romantiska bilden av detta mord.

Även om du inte har en så här dramatisk släkthistoria kan du ändå ha den här boken som förebild och inspiration. Kathinka Lindhes sätt att använda de källor hon har till sitt förfogande är föredömligt. I litteraturlistan får vi många användbara tips som kan skänka ljus även över vår egen släkthistoria.

*Eva Johansson
eva@evagun.se*

Smålänningen Olle Elm prisas

Olle Elm i Lindome har tilldelats årets hederspris till Victor Örnbergs minne. Han får det för att han under många års forskning generöst delat med sig av sin stora kunskap till andra släktforskare.

Priset delas ut av Sveriges Släktforskarbund och det brukar ske i samband med Släktforskar dagarna men eftersom det arrangeras

är inställt i år kommer prisutdelningen att ske nästa år.

Olle Elm är från födelsen smålänning och föddes i Skärstad längst upp i norra delen av Småland men växte upp i Örserum i Gränna socken. Från dessa trakter kommer hans fars släkt. Olle Elm är socionom och arbetar som organisationskonsult i eget företag.

Vi låter Olle Elm presentera sig själv.

Släktforskare sedan 12-årsåldern

Att få Örnbergspriset betyder mycket för mig, då jag aldrig tänkt på mig själv som Örnbergspristagare. Någon har uppmärksammat mig. Det är glädjande och passar bra i min livssituation.

Sedan jag var väldigt ung har jag släktforskat – eller skall vi säga varit släktintresserad, – troligen sedan jag var omkring 12 år. Mina föräldrar hade skaffat boken *Sveriges bebyggelse* – egentligen en statussymbol för alla som ägde ett eget hus på landet. Säkert alldeles för dyr för oss som hade det knapert.

Längst bak i den volymen låg ett släktträd som vi en söndag började diskutera och fylla i. (På lördagen arbetade far halvdag och vi barn gick i skolan).

Jag glömmer aldrig den bilden som förmodligen appellerade till mitt sinne för flöden, system och annat som jag ägnat mitt liv åt.

Palm blev Elm

Min far kände till sin farfar Karl Peter Palm och även hans far soldaten Nils Palm i Vireda socken, men sedan var det stopp. Jag blev besviken och tänkte redan då att detta skall jag ta reda på. Min farfar hade fått byta namn från Palm till Elm då han blev soldat.

Efter hand skrev jag till min morfar i Blekinge och fick rätt bra reda på den släkten. Han hade gott reda på sig – stenhuggaren. Intresset fanns och jag samlade berättelser under hela min uppväxt.

Skoluppsats

I min familj i Örserum i Gränna socken, hade vi ingen bil förrän runt 1967. Då gick jag redan

Olle Elm. Privat foto.

i gymnasiet på Grännaskolan. Mitt historieintresse var konstant – jag skrev ett specialarbete i historia med titeln: ”Gränna äldre historia” och jag minns så väl att jag fick låna 1700-talslitteratur (Linnérhielm) på Jönköpings länsbibliotek! Det betydde mycket för mig.

1970 kom jag för första gången till Vadstena landsarkiv och kunde börja forska i originalböckerna. Att jag kom dit berodde på att jag träffat min fru som var bördig från staden, vilken vi besökte under sommaren.

Under åren forskade jag i min egen släkt, men kanske mest i hennes, som var mer lättforskad. Hon var måttligt intresserad men jag var fast.

1996 publicerade jag min första artikel i Släktforskarnas årsbok: ”Tre släkter från Kisa, Nyman/Nyberg, Jern med Vernsteen & Sparf”. Min fru härstammar från Jernsläkten.

För att åstadkomma artikeln på 57 sidor hade jag under åren studerat alla typer av källor; kyrkböcker, mantalslängder, kyrkoräkenskaper och framförallt domböcker.

1998 publicerade jag återigen en artikel med östgötaanknytning också den i Släktforskarnas årsbok.

Mitt engagemang för den här forskningen ledde mig till att ensam resa till Kisa och ta in på pensionat för att fara omkring i bygden och verkligen se hur det såg ut. Alla de gårdar och platser jag kände så väl genom domböckerna.

Hem till Vista härad

Någonstans runt millennieskiftet bestämde jag mig för att ”vända hem” till det område jag vuxit upp i – Vista härad med Gränna, Ölmstad, Skärstad och Visingsö socknar samt halva norra Vedbo härad med bland annat Vireda socken varifrån min egen farssläkt kommer.

Glädjen med att arbeta med material där jag i alla fall efter kartan och hörsägen kände till de flesta gårdarna var stor. Nu hade jag också övat upp färdigheten att hantera olika slags källmaterial.

Idén som jag fått med mig från min östgötorsforskning under 30 år var att man när det gällde 1600-talet behövde kartlägga hela socknar och ibland härader för att se klart.

Artiklar

Det är detta jag nu sysslat med sedan år 2000 och som resulterat i ett flertal artiklar (*se en förteckning på nästa sida*). Jag har valt att forska och skriva om människor i området – som är min egen hembygd – som jag funnit särskilt intressanta och som kanske behövde kartläggas för att få ihop pusslet. Kunde jag dessutom rätta till någon felaktighet var det en bonus.

Just nu arbetar jag med minst tre nya artiklar. Den viktigaste av dessa handlar om ättlingar till den halvfrälse Åbjörn Persson, död 1627. Det är en uppföljning till min artikel i Svensk Genealogisk Tidskrift 2020, nummer 2, och egentligen skälet till hela denna forskning.

År 2000 gjorde jag ett domböksfynd som gjorde att jag kunde koppla bonden Åbjörn Persson till Ulfsparrsläkten. Nu kartlägger jag ättlingar fram till cirka 1720 så att andra kan knyta an.

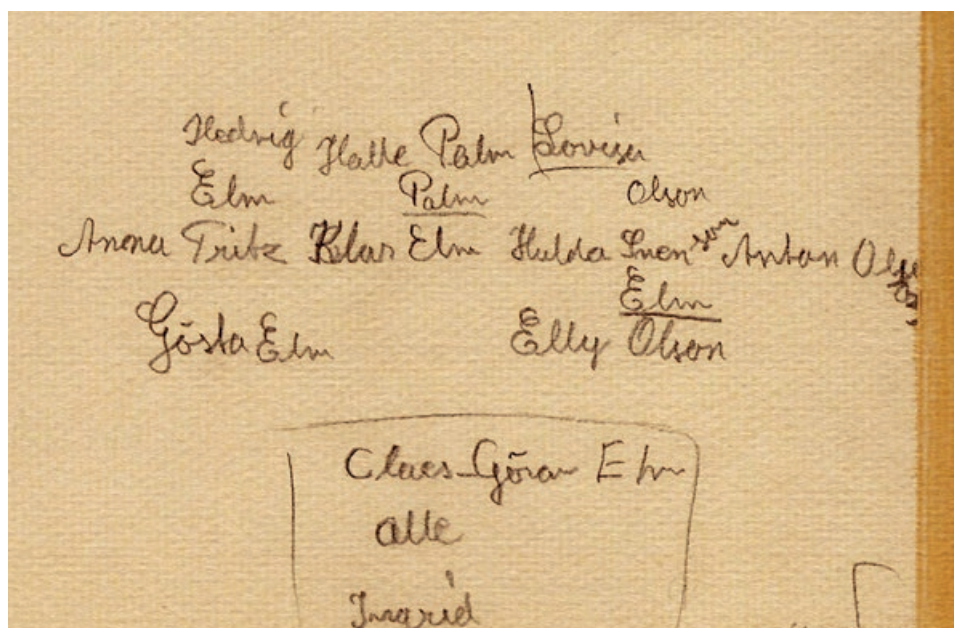
Det är ett mycket besvärligt källmaterial – till exempel fattas mantalslängder mellan 1659 och 1681 i grevskapet. I den nya artikeln kommer jag att visa att Kurt Pettersson på Åbjörnsgården i Gudmunderyd idag är ättling till Åbjörn Persson ovan i elfte generationen.

Eftersom jag var sommarpojke hos min faster på Ölmstad skattegård – där hon var hushållerska åt två underbart snälla bröder – är detta mitt sätt att ge tillbaka.

Olle Elm
olle@elm.se

En av Olle Elms första släktuppställningar som han tror att han gjort efter att som barn ha sett släktträdet i boken ”Sveriges bebyggelse”.

”Jag hade då inte riktigt lärt mig att fadern är till vänster och modern till höger, en bit upp” kommenterar han.

Olle Elms publicerade artiklar

SLÄKTHISTORISKT FORUM

2004, nr 5: *"Backstugan Nybygget och dess invånare"* – Om invånarna vilka alla på något sätt är släkt med Olle Elm.

SLÄKTFORSKARNAS ÅRSBOK

2008: *"Var rådmannen i Åbo Bertil Jacobsson Lessle smålänning?"* - Kartläggning av rådmannens (död 1717) ursprung i Ölmstad socken, Vista härad, hans familj och anor.

2013: *"Musikerfamiljen Grötter"* - Kartläggning av en musikerfamilj i Norden för 300 år sedan. Även en anknytning till Vista härad och Ölmstad socken.

SVENSK GENEALOGISK TIDSKRIFT

2008 nr 2: *"Vem var Olof Sonesson till Aranäs?"* - Rättelse till Elgenstiernas ättartavlor angående Karin Andersdotter (Oxehufvud):s gifte, samt kartläggning av greve Brahes hovmästare Olof Sonesson till Aranäs, (n 1583-1627).

2010 nr 1: *"Ätten Gyllenpamps ursprung"* - Visar ättens ursprung från Finnarp, Ölmstad socken i Vista härad.

2010 nr 2: *"Fältskärsfamiljen Wass"*. - Om en fältskärsfamilj från Kalmar, för att särskilja från medlemmar av släkten "Watz från Åbo", även kompletteringar till ätten Anckarsköld.

2013 nr 1-2: *"Agnatiska genealogier från 1641 för bondesläkter med tillnamn på Visingsö – transkriberade och kommenterade"*. - Om en unik handskrift från 1641 och dess innehåll.

2016 nr 2: *"Släkten Ulfsparras äldsta led. Om Påvel Tuveesson och Elin Ragvaldsdotter (Fargalt), deras barn och barnbarn"*. - En genomgång av samtliga äldre källor som kan belysa släkten Ulfsparras af Broxviks äldsta led.

2017 nr 1: *"Utmanande anor i Vireda, Skärstads och Ölmstads socknar – något om Anna Maria Fritz bakgrund"*. Hur jag löst två forskningsproblem i min antavla med hjälp av en rad olika källor.

2018 nr 2: *"Helena Ioannis de Rosendaal – biskop Samuel Enanders mor och hennes släkt"*.

- Sex generationer i Hakarps, Lidhults, Rogberga och Södra Unnaryds socknar i Småland.

2020 nr 2: *"Bondhustrun Elin Månsdotter (Ulfsparras) tre söner"*. - Om de tre söner till frälsekvinnan Elin Månsdotter (Ulfsparras), levde från 1559 på Bohults frälsegård i Gränna.

Skövde. Foto: 199pema/Wikipedia.

Släktforskar dagar i Skövde

2021 års släktforskar dagar ställs in, i stället planeras ordinarie släktforskar dagar i Skövde i augusti nästa år.

Dessutom planeras digitala släktforskar dagar den 11–12 september, med Göteborgsregionens Släktforskare som huvudarrangör.

Släktforskarförbundets stämma hålls digitalt den 5 september.

De hedras också med priser

En rad priser delas ut varje år av Sveriges Släktforskarförbund. 2021 års övriga pristagare är:

Årets eldsjäl: Torgny Larsson i Malmö Släktforskarförening och DIS får priset för att han *"med energi och entusiasm tagit sig an de utmaningar det nya pandemiläget fört med sig."*

Genealogisk ungdoms stipendium: Staffan Betnér får årets stipendium för *"sin kreativitet och sin digitala problemlösningsförmåga"* och att han *"har bidragit till och skapat smarta program och verktyg inom släktforskningen"*.

Årets släktforskningspublikation: Priset går till Pitebygdens Forskarförening för sin databas *Piteborgare*, där man kartlagt Piteås befolkning 1621–1812.

Årets NÄDD-registrerare: Siv Börjesson i Malmö som har registrerat drygt 25 000 gravar i Västra Götaland.

Årets anbytare: Kristina Gunnarsdotter som i många år delat med sig av sitt kunnande.

Årets pris för ökning av medlemstal går till Hallands Släktforskarförening.

Redaktörens spalter

Om du tycker som jag, då tycker du att jag har skrivit alldeles för mycket i det här numret av SmåDisigt. För det tycker jag. I stället vill jag ha in fler bidrag från er medlemmar.

Så jag är extra glad för Cecilia von Hausswolffs artikel om forskningen i hennes morfars släkt. Släktberättelser och artiklar om hur släktforskare gått till väga finns det alltid plats för. Det vill vi ha mer av i tidningen.

Kommer din farmors mor från Småland? Har du ett foto på henne? Skicka in det till mig och berätta vad du vet om henne!

Nu räknar jag med massor av småländska farmorsmödrar i nästa nummer.

Ryssby och Berga

Själv har jag ingen släkt i Småland, jag har bara bott där i mer än halva livet. Mina barns pappa har massor av släkt i södra Småland, en släkt som jag släktforskat om. Under Egon Burmans tid som redaktör berättade jag om en del av den slakten i några artiklar. Mer kanske kommer i något kommande nummer.

Min nuvarande make har också släkt i Småland, hela hans fars släkt är härifrån. Hans farfar kom från Ryssby och hans farmor från grannsocknen Berga. Den slakten grenar ut sig i socknarna på gränsen mellan Kronobergs och Jönköpings län. Delar av den slakten har jag också berättat om i tidigare nummer av tidningen.

Ett par av de artiklarna ledde till att jag fick kontakt med andra släktforskare som forskar i samma släkt och i ett fall kunde det klarläggas en del uppgifter i min släktforskning, sådant som jag själv inte hade hittat då. Så har du några ouppklarade mysterier i din släkt eller har fastnat och inte kommer vidare, då kan du kanske genom tidningen nå andra som forskar på samma släkt.

Rödsot och Ikea

Min försörjning har jag som frilansjournalist och att släktforska på uppdrag åt kunder. Det är världens bästa jobb. Så mycket jag lärt mig genom det!

Det händer då och då att jag hamnar i Småland med kundernas släktforskning.

I förra veckan utredde jag en släkt i en socken mellan Eksjö och Vimmerby. En vanlig bondesläkt – och ändå är det så spännande. Vad ska jag hitta? Vad är det som döljer sig i arkiven?

Rödsotsepidemin 1773 drabbade den här slakten hårt. Och en make och far i början av 1700-talet, han var inte okänd utan han bara försvann. Ingen släktforskare verkar ha hittat honom.

En annan släktutredning för en kunds räkning tog mig både till Pjätteryd och Stenbrohult, Ikea-land och Carl von Linnés hemtrakter. Och släktskap med Carl von Linné.

En gång letade jag i flera timmar efter en kvinna i Ålems socken, som bestämt skulle vara född där. Så småningom visade det sig att det inte alls stämde, men jag fick en inblick i den trakten som jag inte hade innan. Och lärde mig en hel del om skepparsläkter och part-rederier.

Dessutom har jag lärt mig mycket om livet och livsvillkoren och vad som gällde förr. Hittar jag en släkting till en kund där prästen antecknat i husförhörslängden att hon undergått enskild skriftning, ja då måste jag så klart förklara vad det innebär. Hur ska den som inte själv släktforskar annars veta det?

Eller om prästen skrivit att någon gift sig med "qvinfolket" si och så. Det innebär ju att prästen ansåg den här kvinnan som promiskuös. Troligen hade hon fått barn som ogift, oavsett om hon hade barnen hos sig eller inte.

Mycket går ju att googla om och förstå medan annat inte är omskrivet alls i vår tid.

Vi håller fortfarande avstånd

Och så går vi minsann mot bättre tider. På måndag ska tidningen skickas till tryckeriet och dagen efter får jag min andra vaccinationspruta.

Här i släktforskarföreningen i Västerås har vi börjat skönja ljuset. I förrförra veckan startade vi med fysiska medlemsmöten igen, och vad roligt det var att verkligen ses! Givetvis utomhus och med gott avstånd. Vi hade en kyrkogårdsvandring och deltagarna var så många att vi delade upp oss i två grupper för att slippa trängas.

Det fungerade utmärkt, vi har verkligen lärt oss att anpassa oss under det här året.

Eva Johansson
eva@evagun.se

Avsändare:

Föreningen DIS-Småland
c/o Eva Gröön
Skälsbäck Norrgården 107
579 94 FAGERHULT

B

SVERIGE
PORTO BETALT

Stenen påminner om utvandringen

Inskriptionen på stenen lyder:

”Här vid Åkerby vägskäl började för många resan mot landet i väster. För drömmen om frihet och bärgning lämnade de hembygden. Men Ljuder lever kvar i deras hjärtan. Vilhelm Moberg levandegjorde dem i sitt epos om utvandrarerna.”

Vid Åkerby vägskäl i Ljuder (se omslagsbilden) finns den här stenen. Den restes av sockenborna 1974, till minne av de många utvandrare som lämnat sin hembygd.

Vägskälet är ett fint besöksmål för dig som har emigranter i din släkt, framför allt om de kom från den här trakten i södra Småland, från Ljuder, Långasjö, Älmeboda och närliggande socknar. Många av oss som släktforskar har för vana att sommardag ge oss ut på släktforsarsafari, alltså att leta upp platser där våra gamla släktingar levde och verkade. Passa på att besöka även denna samlingspunkt.

Utvandrarleden, där Åkerby vägskäl är en av hållpunkterna, är en rundtur i utvandrarbygden. Vandringsleden är 11 mil lång och cykelleden 13 mil. Tar du dig runt med bil så är leden en fin utflyktsväg, med rastplatser och möjlighet till övernattning.

Leden tar dig till exempel både till Klasatorpet, där utvandrarfilmen spelades in och med sina bevarade gamla torpstugor, och Moshultamåla gamla skola där Vilhelm Moberg tillbringade en del av sin skoltid.

Text och foto: Eva Johansson